

Radost' z lásky

O novej apoštolskej
exhortácie Svätého
Otca Františka *Amoris
laetitiai*

str. 6

Nesadat' alebo Akatihiste!

Úcta k Bohorodičke sa
spája aj v postoji
prosiaceho a sláviaceho
Božieho Ľudu

str. 9

Bol katolík

Hned' od smrti
William Shakespeara
sa až dodnes vedú spory
o jeho vierovyznaní

str. 12

Kresťan, v ktorom niet lesti

Francúzsky filozof Joseph de Maistre tvrdí, že „kresťanstvo je jedinečné vo svojom druhu“. Zdôvodňuje to tým, že ho „ohlasovali nevzdanci a uverili mu učenci“.

Vskutku – spasiteľ sveta prišiel na svet mimo politicko-spoločenského centra vtedajších čias, neinformoval mocnárov, nedal to vedieť veľkým, dokonca ani len kňazom. Zato sa dal oznámiť obyčajným, neraz vysmievaným pastierom. A keď začal naplňať svoju pozemskú misiu, za hlavných spolupracovníkov si vybral jednoduchých rybárov.

Niektorí neprajníci kresťanstva neraz poukazujú na to, že Kristovmu učeniu mohli uveriť len jednoduchí, nevzdelaní ľudia. Nie som však o tom presvedčený. Jednoduchý človek totiž ľpíe na tradícii, na učení, ktoré sa dedí z otca na syna po celej generácii. A zrazu má tento človek uveriť Kristovým dovtedy nevídaným paradoxom? Vari tento pobožný, no tuhý tradicionalista len tak prijme Kristove „ja vám však hovorím“? Stačí si len spomenúť na stretnutie Betsaidčana Filipa so svojim priateľom a rodákom Natanaelom. Keď mu Filip oznámil, že našli „toho, o ktorom písal Mojžiš v Zákone a Proroci“ (Jn 1, 45) a keď dodal, že ide o „Ježiša, Jozefovho syna z Nazareta“ (tamže), Natanael neveriacky, ba priam pohrdavo povedal: „Môže byť z Nazareta niečo dobré?!“ (Jn 1, 46). Aj tento jednoduchý rybár mal problémy uveriť, že z tak bezvýznamnej dedinky má prísť očakávaný Mesiáš. A to dokonca tesárov syn...

Nie veru, jednoduchý človek neprijal Kristovo učenie len preto, lebo bol nevzdelaný, a tak mu bolo ľahko navešať na nos čokoľvek. Napokon, Ježiš nie neprávom nazval Natanaela „pravým Izraelitom, v ktorom niet lesti“ (Jn 1, 47). Aj

Dirk Walker: *Rybári Ľudí*

keď na prvé počutie sa takéto oslovenie javí skôr ako výčitka či hana, bola to pochvala. Pán vyzdvihol Natanaelovu opatrnosť. Úprimný Izraelita mal totiž plné právo nedôverovať v tých časoch množiacim sa správam o príchode Mesiáša či rôznym blúznivcom a podvodníkom, ktorí ukazovali na seba či na niekoho iného ako na toľko všetkými očakávaného Mesiáša.

A tak je naozaj namieste otázka: Koľkých z nás by v súčasnosti označil Ježiš za pravých kresťanov, „v ktorých niet lesti“? Za tých, ktorí zdravo nedôverujú každému „záchrancovi“ sveta, „riešiteľovi“ drobných i galaktických problé-

mov, všakovakým liečiteľom a šarlatánom, ktorí v mene ich boha predvádzajú akože zázračné kúsky?

A tu sa ukazuje ako vysoko aktuálna myšlienka Pierra Teilharda de Chardin, ktorý povedal: „Skutočnosť, že Kristus prišiel na chvíľu na zem v neznámom a historicky bezvýznamnom kraji, nie je prekážkou, aby bol priamkou a vrcholom univerzálneho vyzrievania.“

A o to vyzrievanie ide. Nielen spolu so sv. Pavlom povedať „viem, komu som uveril“ (2Tim 1, 12), ale aj „zverený poklad chrániť mocou Ducha Svätého, ktorý v nás prebýva“ (2Tim 1, 14).

PAVOL PRIKRYL

Myšlienka čísla:

*Úbohý je človek, ktorý pozná všetko, ale nepozná teba, Pane.
Blažený je však ten, ktorý, hoci by nič iné nepoznal, pozná teba!*

Sv. Augustín

Staňte sa členom Klubu časopisu VOX

Časopis VOX je závislý od podpory svojich čitateľov.

Predplatením si časopisu

a získaním aspoň jedného predplatiteľa

alebo akýmkoľvek finančným darom

sa automaticky stávate členom klubu.

**Členom klubu môže byť jednotlivec, rodina,
spoločenstvo či firma.**

Viac informácií získate na www.vox.prikryl.sk

Deklarácia z Lesbosu

Snímka: SIR

Dňa 16. apríla 2016, pri návšteve tábora pre utečencov a migrantov na ostrove Lesbos, podpísali pápež František, ekumenický patriarcha Bartolomej a grécky pravoslávny prímas Hieronym II. spoločnú deklaráciu.

My, pápež František, ekumenický patriarcha Bartolomej a arcibiskup Atén a celého Grécka Hieronym, sme sa stretli na gréckom ostrove Lesbos, aby sme preukázali naše hlboké znepokojenie nad tragickou situáciou početných utečencov, migrantov a žiadateľov o azyl, ktorí prišli do Európy, utekajúc pred konfliktnými situáciami a v mnohých prípadoch pred každodenným ohrozením ich prežitia.

Svetová verejná mienka nemôže ignorovať kolosálnu humanitárnu krízu vytvorenú šírením násilia a ozbrojeného konfliktu, prenasledovanie a vysídľovanie náboženských a etnických menšín a vytrhávajúce rodín z ich domovov, v rozpore s ich ľudskou dôstojnosťou a ich základnými ľudskými právami a slobodami.

Tragédia nútenej migrácie a vysídľovania postihuje milióny a je v zásade krízou ľudskosti, ktorá volá po solidarite, súcite, štedrosti a okamžitom praktickom nasadení zdrojov. Z Lesbosu vyzývame medzinárodné spoločenstvo, aby s odvahou odpovedalo čeliac prostredníctvom diplomatických, politických a charitatívnych iniciatív a prostredníctvom spoločného úsilia, ako na Blízkom východe, tak aj v Európe.

Ako lídri našich jednotlivých cirkví sme zjednotení v našej túžbe po mieri a v našej pripravenosti podporovať vyriešenie konfliktov prostredníctvom dialógu a zmierenia. Uznávajúc už doteraz preukázané úsilie pri poskytovaní pomoci a starostlivosti utečencom, migrantom a žiadateľom o azyl, vyzývame všetkých politických lídrov, aby vynaložili všetky prostriedky na zabezpečenie toho, aby jednotlivci a komunity, vrátane kresťanov, zostali vo svojich rodných krajinách a mohli spokojne požívať základné právo na život v mieri a v bezpečí.

Je tu naliehavá potreba širšieho medzinárodného konsenzu a programu pomoci na zaistenie právneho režimu, na obranu základných ľudských práv v tejto neudržateľnej situácii, na ochranu menšín, na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a pašeráctvom, na eliminovanie nebezpečných ciest ako sú tie, čo vedú cez Egejské i celé Stredozemné more, a na vyvinutie bezpečných procedúr nového usídľovania. Takýmto spôsobom budeme schopní pomôcť tým krajinám, ktoré sú priamo zapojené do zmierňovania núdze mnohých našich trpiacich bratov a sestier.

Zvlášť vyjadrujeme našu solidaritu s ľuďmi Grécka, ktorý aj napriek vlastným ekonomickým problémom zareagoval na túto krízu veľkodušným spôsobom.

Spoločne naliehame a s vážnosťou žiadame o ukončenie vojny a násilia na Blízkom východe, o spravodlivý a trvalý mier a dôstojný návrat pre tých, ktorí boli prinútení opustiť svoje domovy. Žiadame náboženské komunity, aby zvýšili svoje úsilie pri prijímaní a poskytovaní pomoci a ochrany utečencom akejkoľvek viery, a tiež náboženské a občianske charitatívne organizácie, aby pracovali na koordinovaní svojich iniciatív. Pokým je tu situácia núdze, naliehame na všetky krajiny, aby rozšírili dočasný azyl, ponúkli status utečenca tým, ktorí spĺňajú kritériá, aby zvýšili svoje úsilie pomoci a spolupracovali so všetkými mužmi a ženami dobrej vôle na promptnom ukončení prebiehajúcich konfliktov.

Európa čelí jednej z najvážnejších humanitárnych kríz od konca druhej svetovej vojny. V záujme čeliť tejto vážnej výzve apelujeme na všetkých nasledovníkov Krista, aby pamätali na Pánove slová, na základe ktorých budeme jedného dňa súdení: „Lebo som bol hladný a dali ste mi jesť; bol som smädný a dali ste mi piť; bol som počestný a pritúlili ste ma; bol som nahý a priodeli ste ma; bol som chorý a navštívili ste ma; bol som vo väzení a prišli ste ku mne... Hovorím vám: Čokoľvek ste urobili jednému z mojich najmenších bratov, mne ste urobili“ (Mt 25,35-36.40).

Z našej strany sme sa v poslušnosti vôle Ježiša Krista pevne a z celého srdca uzniesli, že zintenzívime naše úsilie na dosiahnutie plnej jednoty všetkých kresťanov. Znovu potvrdzujeme naše presvedčenie, že „zmierenie [medzi kresťanmi] zahŕňa podporovanie sociálnej spravodlivosti v rámci jednotlivého národa i medzi všetkými národmi (...) Chceme spoločne prispieť k tomu, aby boli migranti, utečenci a tí, čo hľadajú azyl v Európe, ľudsky a dôstojne prijatí“ (Ekumenická charta, 2001). *Obranou základných ľudských práv utečencov, uchádzačov o azyl a migrantov, ako aj mnohých ľudí vysunutých v našich spoločnostiach na okraj, máme za cieľ naplniť misiu Cirkvi slúžiť svetu.*

Zámerom nášho dnešného stretnutia je dodať odvalu a nádej tým, čo hľadajú útočisko i všetkým tým, čo ich prijímajú a pomáhajú im. Naliehame na medzinárodné spoločenstvo, aby dali ochrane ľudských životov prioritu a aby na každej úrovni podporovali politiku inklúzie, ktorá sa vzťahuje na všetky náboženské komunity. Desivá situácia všetkých, ktorých postihla súčasná humanitárna kríza, vrátane mnohých našich kresťanských bratov a sestier, si žiada našu ustavičnú modlitbu.

Hieronym II., František Bartolomej I.

Tri sýrske moslimské rodiny začínajú nový život v Ríme vďaka pápežovi Františkovi

Nikto neurobil nič podobné!

Snímka: archív

Svätý Otec František ako gesto solidarity s trpiacimi, ktorých postihla utečenecká kríza, priviedol so sebou do Ríma z ostrova Lesbos 12 utečencov. Ide o tri moslimské rodiny pochádzajúce zo Sýrie.

Tri sýrske rodiny začínajú nový život v Ríme, spočiatku v azylovom dome spravovanom Komunitou Sant'Egidio. Spolu s členmi komunity privítali „pápežových“ utečencov aj ich krajanov, ktorí sa dostali do Talianska už skôr. „Atmosféra bola veľmi hrejivá a vrúcna. Utečenci, ktorí v azylovom dome už žijú, pripravili sýrsku večeru a už to dodalo stretnutiu rodinný rozmer. Dvanásť najnovších členov komunity, z ktorých polovica sú deti, boli trochu unavení a trochu zaskočení, ale veľmi spokojní. Nič také nečakali... Neprestávali ďakovať a vyjadrovať pápežovi vďačnosť,“ povedala pre Rádio Vatikán Daniela Pompeiová, ktorá má v Komunitě Sant'Egidio na starosti práve utečencov. Daniela Pompeiová zároveň v rozhovore potvrdila, že nové tri sýrske rodiny majú túžbu začleniť sa čo najskôr do života v novom domove: „Muži i ženy sa ma už pýtali, kedy sa môžu zapísať do jazykovej školy. Už na Lesbose sa pýtali, ako funguje talianske školstvo, aby mohli zapísať deti. Majú teda veľkú túžbu začať nový život.“

AKO V SNE

Jedna z troch rodín prichádza z Deir Ez-zor, z časti Sýrie, ktorú kontroluje tzv.

Islamský štát, ďalšie dve z oblasti neďaleko Damasku, z hraničnej línie, kde sa bojovalo, a preto boli nútení ujsť. Sú to teda ľudia, ktorí nemali v úmysle odísť zo Sýrie, čakali päť rokov, kým odišli. Rozhodnutie opustiť rodnú krajinu padlo vtedy, keď ich domy zbombardovali.

„Pripadáme si ako v sne! Stále tomu ešte nemôžeme uveriť,“ odpovedali sýrski manželia Hassan a Nour Zahidàovci na otázky novinárov po prístátí pápežovho špeciálu v Ríme. Ich útek aj s dvojročným synčekom sa začal v decembri 2015, keď Hassan dostal do sýrskej armády. Nour Rádio Vatikán povedala: „Meno môjho manžela bolo zaznamenané na každej policajnej stanici, takže sme nemohli opustiť krajinu oficiálne, museli sme odísť ilegálne.“

Rodina cestovala najskôr do Aleppa a odtiaľ do Turecka. Na Lesbos sa dostala v gumovom člne v polovici marca, teda mesiac pred návštevou Svätého Otca Františka. „Odišli sme kvôli vojne. Chceme len žiť na mieste, ktoré je slobodné, rešpektuje všetkých ľudí a všetky náboženstvá. Prichádzame zo zmiešanej komunity, žili sme všetci dohromady: kresťania, moslimovia a alawiti... Nie sme nijakí džihádisti! Nechováme nijakú formu rasizmu voči ostat-

ným,“ povedala 30-ročná Nour Zahidàová.

LEN PÁPEŽ!

Situáciu na ostrove Lesbos, kde strávili mesiac, popisujú Zahidàovci ako spočiatku nie zlú „Prvých päť dní to bolo dobré, lebo tam ešte nebolo veľa ľudí. Potom prišlo množstvo ďalších rodín a tábor sa rýchlo naplnil. Nebol dostatok vody, ani toaliet: jednoducho, nebol dostatok vody pre všetkých! Povedali nám, že budú musieť dať spolu do jednej miestnosti po dve až tri rodiny,“ spomína na začiatky v utečeneckom tábore Nour.

Správa o tom, že ich vybrali na cestu do Talianska prišla nečakane. „Bolo to ako v sne. Nakupovali sme niečo a o ôsmej večer sme sa vrátili do tábora Karatepe. Jeho vedúci nám povedal, že niekto vybral tri rodiny, aby ich odviezol so sebou do Talianska. Viac nám však neprezradil, nevedeli sme, akým lietadlom poletíme a s kým. Nikto nehovoril o pápežovi a ani o tom, že pôjde o jeho špeciál,“ opísal pre Rádio Vatikán Hassan Zahidà jeden z najdôležitejších hodín vo svojom živote. Zahidàovci všetko pochopili až pri stretnutí s predstaviteľmi Komunity Sant'Egidio, ktoré sa udialo ešte na Lesbose.

S pápežom Františkom sa Zahidàovci stretli až na letisku. Mohli sa s ním krátko porozprávať o situácii v utečeneckom tábore a poďakovať mu za jeho gestá na podporu utečencov. Z Nour vďačnosť žiarila aj pri rozhovore s Rá-

diom Vatikán: „Chcem sa pápežovi poďakovať za jeho gesto. Nijaký moslimský náboženský predstaviteľ, ani nijaký arabský prezident – a to som povedala už mnoho ráz – neurobil nič podobné. Dalo by sa povedať, že máme mnoho vecí spoločných či podobných, ale nijaký náboženský predstaviteľ islamu či arabský prezident neukázal, že súcíťi s naším utrpením. Len pápež!“

Obaja manželia Zahidàovci boli dojatí, ako sa pápež modlil za utečencov, vnímal ich utrpenie, že sa rozhodol cestovať na Lesbos, aby videl, čo sa tam skutočne deje. „Preto mu chcem povedať: Ďakujem! Vďaka! Ďakujem, že ste nás zachránili!“ vrúčne ďakovala Nour.

KVAPKA MENIACA MORE

Už na palube lietadla z Lesbosu do Ríma sa vatikanistka talianskeho denníka *Il Messaggero* Franca Giansoldatiová spýtala Svätého Otca, prečo týmto „veľmi šlachetným gestom“ uprednostnili tri výlučne moslimské rodiny? „Nevyberal som medzi kresťanmi a moslimami. Tieto tri rodiny mali svoje doklady v poriadku, mali v poriadku dokumenty a dalo sa to spraviť. V prvom zozname boli napríklad dve kresťanské rodiny, ktoré nemali papiere v poriadku,“ vysvetlil pápež a dodal: „Nie je to privilégiom. Všetci dvanásť sú Božími deťmi. ‚Privilegiom‘ je byť Božími deťmi: toto je pravda.“

Novinárov tiež zaujímalo, že pápež veľa hovorí o „prijímaní“, no možno primálo o „integrácii“. „Vidíme, čo sa deje v Európe, zvlášť pri tomto masívnom prílive imigrantov, vidíme, že viacero miest trápia štvrte typu geta. V tom všetkom sa jasne vynára, že práve mos-

Moslimská rodina Zahidàovcov

limskí imigranti sa najťažšie integrujú s našimi hodnotami, so západnými hodnotami,“ upozornila redaktorka Franca Giansoldatiová. Na to pápež František odpovedal: „Chápem vlády aj ľudí, že majú istý strach. To chápem a musíme mať veľkú zodpovednosť v prijímaní utečencov. Jeden z aspektov takej zodpovednosti sa týka toho, ako u nás týchto ľudí integrovať.“

Prirodzene, že Františkovo gesto vyvolalo rozruch po celom svete. Našli sa aj takí, ktorí toto gesto označili za „nič neriešiacu“, ba až „prázdnu“. Pápež už v lietadle z Lesbosu do Ríma týmto ľudom priam prorocky odpovedal: „Odpoviem výrokom, ktorý nie je môj. To isté sa spýtali Matky Terezy: ‚Nuž vy, toľká námaha, toľká práca, len aby ste pomohli ľuďom zomrieť... To, čo robíte,

nepomôže! More je také veľké!‘ A ona odpovedala: ‚Je to kvapka vody do mora! Ale po tejto kvapke more nebude tým istým!‘ Odpoviem takto. Je to malé gesto. No tieto malé gesta musíme robiť všetci, muži i ženy, aby sme podali ruku tým, ktorí to potrebujú.“

Néstor Pongutá z kolumbijskej rozhlasovej stanice *W Radio* zhodnotil pápežovu cestu na Lesbo veľmi výstižne: „Táto cesta bola smutná a pápež nám to ukázal aj cez svoje slová. Bol veľmi pohnutý... Ale niečo sa muselo zmeniť vo jeho srdci aj pri vedomí, že je tu týchto dvanásť osôb, a že týmto malým gestom dal lekciu tým, ktorí neraz odvracajú zrak pred toľkou bolesťou, pred touto tretou svetovou vojnou po kúskoch, ktorú pápež odsúdil.“

Spracoval PAVOL PRIKRYL

Desaťnásobok!

Arcibiskup Cyril Vasil' po návrate zo Sýrie uviedol, že kresťania cítia medzinárodnú solidaritu. Žiadalo by sa ľudovo povedať chvalabohu. V opačnom prípade by to bola rezignácia.

V tomto smere bolo mimoriadne dôležité, že na 1. veľkonočnú nedeľu sa vyhlásila celoslovenská zbierka na prenasledovaných kresťanov. A čo hovoria na jej výsledok *mýtnici* z farnosti Bratislava – Dlhé Diely, ktorý už 15 rokov vždy koncom týždňa rátajú a sumarizujú milodary? Desaťnásobok! Áno, štedrosť dlhodielskych veriacich bola desaťkrát vyššia oproti bežnému priemeru. Pri iných rôznych zbierkach býva výnimočný cca trojnásobok bežného priemeru. No na prenasledovaných kresťanov to bolo 10-násobne viac. Od roku 2001 to bolo (s najväčšou pravdepodobnosťou) najvyššie navýšenie oproti normálnym týždňom.

A ešte: Kto sú *mýtnici*. Keď v júni 2001 prišiel do farnosti na bratislavskom sídlisku Dlhé Diely už nebohý d.p. Augustín Drška (vo farnosti do 2007) nechcel, aby sv. omšu rušilo vyberanie do „zvončeka“. Rozhodol, že na milodary sa určia len schránky pri východe z dlhodielskeho Kostola Narodenie Panny Márie. Zároveň požiadal veriacich, aby si spomedzi seba vybrali ľudí, ktorí ich budú zastupovať aj pri oficiálnom sčítavaní milodarov. Skrátka, z toho sa v dobrom ujalo označenie *mýtnici*. Prirodzene, na fare partii *mýtnikov* nikdy nechýba ani ústretovosť na príjemnú debatu, vyrozprávanie zážitkov z týždňa či plánov na nasledujúce dni.

To je však len na okraj. Dôležitý je vyššie spomenutý prejav solidarity farníkov z Dlhých Dielov s prenasledovanými kresťanmi vyjadrený mierou desaťnásobku.

PAVOL VITKO, *mýtnik*

Dlhodielski mýtnici

O novej posynodálnej apoštolskej exhortácie Svätého Otca Františka *Amoris laetitia*

Radost' z lásky

***Amoris laetitia*, teda *Radost' z lásky*, je titul posynodálnej apoštolskej exhortácie Svätého Otca Františka, ktorú 8. apríla v Tlačovom stredisku Svätej stolice predstavili verejnosti kardináli Lorenzo Baldisseri a Christoph Schönborn, OP, spolu s talianskymi manželmi Francescom Mianom a Giuseppinou De Simone.**

Oficiálny dátum uverejnenia exhortácie je 19. marec 2016, na deň jej predstavenia Svätý Otec František ešte pripojil vlastnoručne napísaný odkaz adresovaný všetkým biskupom: *Drahý brat, vzývajúc ochranu Svätej nazaretskej rodiny mám to potešenie zaslať ti moju exhortáciu Amoris laetitia pre dobro všetkých rodín a všetkých osôb, mladých i starých, zverených do tvojej pastoračnej služby. Spojení v Pánu Ježišovi, s Máriou a Jozefom, ťa prosím, aby si sa nezapadol za mňa modliť. Franciscus*

VÝSLEDOK SYNODY

Apoštolská exhortácia *Amoris laetitia* (AL) je výsledkom zasadnutí Synody biskupov v rokoch 2014 a 2015. Má rozsah 264 strán a člení sa do deviatich kapitol. Ku dňu jej predstavenia Vatikán publikoval text v angličtine, nemčine, taliančine, španielčine, francúzštine, portugalčine, poľštine a v arabčine.

Ako naznačuje podtitul novej exhortácie *O láske v rodine*, Svätý Otec v nej kladie dôraz na krásu rodinného života. Pápež ju adresoval „biskupom, kňazom,

diakonom, zasväteným osobám, kresťanským manželom a všetkým veriacim laikom“.

„Je príznačné, že *Amoris laetitia* vychádza priamo uprostred Jubilea milosrdenstva,“ povedal o novom pápežskom dokumente generálny sekretár Synody biskupov kardinál Lorenzo Baldisseri. Podľa neho dokument korunuje dvojročnú prácu synody, ktorá sa dotýkala všetkých dimenzií rodiny. Žiaľ, rodina „dnes zažíva veľkú krízu v celom svete“, a preto je Rok milosrdenstva skutočne „dobrou správou pre rodiny na každom kontinente, no predovšetkým pre tie, ktoré sú zranené a ponížované,“ povedal taliansky kardinál.

Názov *Radost' z lásky* podľa slov kardinála Baldisseriho „plne nadväzuje na apoštolskú exhortáciu Evangelii gaudium: *Od radosti zevanjelia k radosti z lásky v rodine*“.

JAZYKOVÁ UDALOSŤ

Viedenský arcibiskup kardinál Christoph Schönborn, OP, úprimne priznal, že „dokumenty Cirkvi často nepatria do najprístupnejšieho literárneho žánru“,

no vzápätí vyzdvihol literárnu stránku najnovšieho dokumentu Svätého Otca: „*Tento text sa číta s ľahkosťou a kto sa nenechá vystrašiť dĺžkou, nájde radost' v konkrétnosti a v realizme tohto textu, ktorý sa nepohybuje v abstraktných ideáloch.*“

Podľa viedenského arcibiskupa pápež František dokázal hovoriť o všetkých situáciách bez katalogizácie a kategorizácie, „s pohľadom základnej dobrovosti, ktorá má čo do činenia so srdcom Boha, s Ježišovými očami, ktoré nikoho nevyklučujú, ktorá prijíma všetkých a všetkým dovoľuje radost' z evanjelia“. A práve to je pre rakúskeho kardinála dôvod, prečo „je čítanie *Amoris laetitia* také potešujúce“. Pápež v exhortácii totiž jasne hovorí, že nik sa nesmie cítiť odsúdený, nik opovrhovaný, a v tejto atmosfére prijatia sa príhovor s kresťanským pohľadom na manželstvo a rodinu stáva podľa rakúskeho kardinála „pozvaním, povzbudením, radost'ou z lásky, ktorej môžeme veriť a ktorá nikoho nevyklučuje, naozaj a úprimne nikoho“. „*Amoris laetitia* je preto pre mňa najmä a na prvom mieste lingvistická udalosť, ako ňou bolo aj Evangelii gaudium“. Kardinál upozornil, že „niečo sa v cirkevnej reči zmenilo“, pričom túto „zmenu jazyka bolo možné vnímať už počas synodálneho procesu“.

BEZ ZMIEN

Keď vo februári 2014 na konzistóriu kardinálov predniesol nemecký kardinál Walter Kasper príhovor o zmene prístupu k rozvedeným a znovu zosobášeným a ich pristupovaniu k Eucharistii, vyvolal rozsiahlu diskusiu. Tá sa pod vplyvom profánneho sveta rozšírila aj o postoj k homosexuálnym zväzkom.

Prirodzene, že na tieto témy sa upierala najväčšia pozornosť aj počas obidvoch častí synody o rodine. Keďže exhortácia *Amoris laetitia* (AL) je výsledkom zasadnutí synody o rodine, s istým napätím sa očakávalo, či pápež František v dlho očakávanom dokumente naznačí zmeny v tradičnom učení Cirkvi. Dokonca kardinál Kasper nedávno pre

taliánsky denník *La Stampa* povedal, že v tom čase pripravovaná exhortácia bude dokument, ktorý „bude znamenať začiatok najväčšej revolúcie v Cirkvi za posledných 1 500 rokov v oblasti učenia o manželstve a rodine“.

Očakávanie nemeckého kardinála či liberálnych kruhov sa však nenaplnilo. Pápež nenaznačil nijakú zmenu prístupu Cirkvi k homosexuálnym zväzkom, ktoré sa nemôžu klásť na rovnakú úroveň ako kresťanské manželstvo. Kardinál Schönborn pri prezentácii exhortácie, v súvislosti s očakávaním nejakých zmien, vyzval, aby sa pozornosť nezameriavala výlučne na otázku katolíkov žijúcich v druhom občianskom zväzku a ich prístupe k sviatostiam, hoci, ako sám uznal, že je to „navýsost dôležitá téma“.

„Najväčšia revolúcia v Cirkvi“ sa nekonala jednak preto, lebo apoštolská exhortácia nemá vieroučný charakter, takže ňou nemožno meniť učenie Cirkvi, no najmä preto, lebo, ako povedal bratislavský arcibiskup Stanislav Zvolenský, pápež sa v exhortácii „usiluje o vyvážený pohľad“ a odmietol „bezuzdné požiadavky, že všetko sa musí zmeniť“. „Neobjavil som nijaké zásadné zmeny v náuke Cirkvi,“ zhodnotil exhortáciu z tohto pohľadu Mons. Zvolenský.

O „vyváženom pohľade“ svedčí nielen to, že podstatný základ exhortácie stojí na záverečných dokumentoch synodálnych stretnutí o rodine, čím Svätý Otec kladie veľký dôraz na kolegiálnu a synodálnu prácu, ale aj to, že text sprevádzajú aj početné odvolania sa na cirkevných otcov, na stredovekých a moderných teológov, ako aj na súčasných autorov.

ROZLIŠOVAŤ A SPREVÁDZAŤ

Kardinál Schönborn pri charakterizovaní novej exhortácie poukázal na mystiku, ako aj na citlivosť Svätého Otca, vďaka čomu sa v dokumente prihovára každému bez výnimky: „V Evangélii gaudium pápež hovoril, že by sme si mali zobuť topánky pred posvätnou pôdou iného (EG 36). Tento základný postoj sa vinie aj celou exhortáciou.“

Rakúsky kardinál však upozornil, že hoci je pápež František presvedčený, že kresťanský pohľad na manželstvo a rodinu má aj dnes nezmenenú príťažlivú silu, Svätý Otec ide ďalej, pretože od nás žiada „zdravú sebakritickú reakciu“: „Musíme byť pokorní a realisti, aby sme uznali, že neraz náš spôsob prezentovania kresťanského presvedčenia a spôsob prístupu k ľuďom napo-

✠

Vaticano, 8 aprile 2016

Caro fratello: invocando la protezione della Santa famiglia di Nazareth, sono lieto di inviarti la mia Esortazione "Amoris laetitia" per te e per tutte le famiglie e di tutte le persone, giovani e anziani, affidate al tuo ministero pastorale. Uniti nel Signore Gesù, con Maria e Giuseppe, ti chiedo di non dimenticarti di pregare per me.

Francisco

Rukou písaný sprievodný list pápeža Františka k exhortácii *Amoris laetitia*

mohli k vyvolaniu toho, na čo sa dnes sťažujeme“ (AL 36).

Podľa pozorovateľov asi najväčšie diskusie vyvolá ôsma kapitola *Sprevádzať, rozlišovať a integrovať krehkosť*. V nej pápež vyzýva biskupov a kňazov, aby všeobecné pravidlá neaplikovali automaticky v každej osobitej situácii, ale citlivo ich rozlišovali. Zároveň však zdôrazňuje, že rozlišovanie sa nikdy nemôže oddeliť od požiadavky pravdy a lásky evanjelia a od učenia a tradície Cirkvi. Kardinál Schönborn to zhrnul do dvoch slov: *rozlišovať a sprevádzať*. Tieto slová platia nielen pre „*takzvané nezriadené situácie*“ (pápež František podčiarkuje „*takzvané*“), ale platia pre všetkých ľudí, pre každé manželstvo, pre každú rodinu. „*Naozaj všetci sú na ceste a všetci potrebujú rozlišovanie a sprevádzanie,*“ povedal kardinál.

POSTUPNE A TRPEZLIVO

Svätý Otec je v exhortácii konkrétny, vyhýba sa ťažko definovateľnej a mnohým nič nehovoriacej abstrakcii. Podľa kardinála Schönborna nás pápež pozýva hovoriť o našich rodinách „*takých, aké sú*“: „*Tento striedmy realizmus vo vzťahu k rodinám, takými, aké sú, nás v skutočnosti neodďaluje od ideálu! Naopak: pápež František dokáže s prácou vykonanou oboma synodami upriamiť na rodinu pozitívny pohľad, zhlboka oplývajúci nádejou.*“

Aj keď rakúsky kardinál Christoph Schönborn označil exhortáciu za text, ktorý „*sa číta s ľahkosťou*“, jej autor, pápež František, neodporúča „*povrchné a náhlivé čítanie*“, ale určite „*postupné a trpezlivé*“ zahĺbenie sa.

Spracoval PAVOL PRIKRYL
(Snímky: CNS, RV)

PriestorNet

NÁBOŽENSTVO
KULTÚRA
SPOLOČNOSŤ

priestornet.com

S Mons. Stanislavom Zvolenským o posynodálnej apoštolskej exhortácii *Amoris laetitia*

Vyvážený pohľad

Snímka: TK KBS

Posynodálna apoštolská exhortácia Svätého Otca Františka *Amoris laetitia* vychádza po Synode biskupov o rodine, ktorá sa konala v dvoch fázach v rokoch 2014 a 2015. Tlačová kancelária Konferencie biskupov Slovenska priniesla rozhovor o exhortácii s predsedom KBS Mons. STANISLAVOM ZVOLENSKÝM.

Príprave novej exhortácie predchádzali dve synody o rodine. Stačil relatívne krátky čas na spracovanie tak komplexnej témy?

Pápež František hovorí, že to bolo veľmi pekné obdobie, bohaté na prehĺbenie pravdy. Prirodzene, všetko má svoj čas. Bol to dobrý čas na analýzu a iste aj na rozmyšľanie nad novými podnetmi. Bol to iste dostatočný čas aj pre pápeža, aby zhrnul všetko, čo prišlo z farností celého sveta a aby sa rozhodol urobiť posynodálnu exhortáciu. V tomto zmysle to bol dostatočný čas.

Rodiny dnes čelia vážnym problémom a nová exhortácia sa venuje práve tejto téme. Pokladá teda Cirkev problémy rodín za svoju prioritu?

Pápež František vychádza z toho, že je správne na prvom mieste vidieť nie až natoľko problémy, teda to, že rodina je otrávená, zranená, ale predovšetkým vnímať výzvu, ponuku, možnosť. Je tu veľká príležitosť pre Cirkev, aby rodine pomáhala: aby najzákladnejšie spoločenstvo, na ktorom stojí celá spoločnosť, sa podporilo službou Cirkvi. V tomto duchu je to pre Cirkev aj v duchu posynodálnej exhortácie, ktorú pápež pripravil, vynikajúca výzva: pomáhať všetkým tým, ktorí uzatvorili manželstvo a žijú v rodinách. Lebo manželstvo a rodiny, to je budúcnosť spoločnosti.

Hovorilo sa, že na synodách sa dali vnímať dve skupiny biskupov: jed-

ni boli liberálnejší, iní konzervatívnejší. Máme tu novú exhortáciu, čiže pápež sa rozhodol, ako to bude? Na ktorú stranu sa priklonil?

Nakoľko som mohol nazrieť do exhortácie, vidím, že pápež sa usiluje o vyvážený pohľad. Zdôrazňuje, že posynodálnu exhortáciu pripravil v duchu tradície. Odmieťa bezzuzdné požiadavky, že všetko sa musí zmeniť. Zároveň odmieta aj strohý, uzavretý, obranný spôsob postupov a riešení. Chce Cirkev, ktorá je otvorená. Chce, aby Cirkev bola empatická a milosrdná, ale zároveň aby zostala verná sama sebe. Myslí si, že z toho, čo sa dá vyrozumieť z prvého prezretia exhortácie, možno povedať, že pápež sa usiluje o vyvážený prístup a neodvážil by som sa tvrdiť, že sa stavia na stranu tých, ktorí boli označení ako konzervatívni, alebo tých, ktorých označili ako liberálov.

Sú tam nejaké zásadné zmeny? Niečo, čo zmení pohľad Cirkvi na sviatosti alebo na rodinu?

Z toho, čo som mohol vidieť, neobjavil som nejaké zásadné zmeny v náuke Cirkvi. Je zrejme, že pastoračný prístup pápeža Františka akcentuje niektoré činnosti či aktivity, ktoré sa majú v Cirkvi konať. Veľmi cenné je zdôraznenie napríklad predĺženia prípravy na manželstvo, či, ako pápež hovorí, je potrebné si uvedomiť, že treba predchádzať rozpadnutým manželstvám tým, že sa budeme venovať ľuďom, ktorí žijú v man-

želstve, najmä keď sa dostanú do ťažkostí, ale ešte definitívne neukončili svoje spolužitie. Treba sa veľmi starať o tých, ktorí majú ťažkosti.

Svätý Otec vychádza z teologického princípu, že nejestvuje manželstvo alebo rodina, v ktorej by nijaké ťažkosti kvôli ľudskej krehkosti a slabosti neboli. Každé manželstvo, každá rodina, každý vzťah potrebuje uzdravovanie, potrebuje duchovnú pomoc.

Veľmi cenný je jeho pastoračný prístup pozývajúci k vnímavosti a milosrdenstvu k tým, ktorí zažili občiansky rozvod a uzatvorili aj nové občianske manželstvo – teda k rozvedeným a znovuzosobášeným. Zdôrazňuje, že nenaštáva nijaká zmena v princípoch, ale že treba individuálne sprevádzať každého človeka, ktorý je dotknutý takouto situáciou, a pomáhať mu nájsť správne riešenia.

Ako sú na tom slovenské rodiny v porovnaní s inými krajinami? Čo sa týka rodinných vzťahov, sme na tom horšie, alebo lepšie?

To je pomerne ťažká otázka. Neodvážil by som sa jednoznačne povedať, či sme na tom lepšie, alebo horšie. Je zrejme, že aj rodina na Slovensku je poznačená myslením a vplyvom rozšíreným v Európe. Nerodí sa veľmi veľa detí, podobne ako aj v iných európskych krajinách, čo ukazuje, že odvaha žiť v manželstve a rodine, odvaha darovať nový život, je pomerne oslabená. Toto je aj situácia slovenskej rodiny. Máme však mnohé, naozaj dobré rodiny, ktoré obdivujeme, z ktorých sa tešíme a o ktorých dúfame, že sú budúcnosťou pre našu spoločnosť. Je ale zrejme, že tie ťažkosti, ktoré manželstvo a rodina prežívajú vo svete, poznáme na vlastnej koži aj nás na Slovensku.

Zhovárал sa PAVOL NÁTHER/TK KBS

Úcta k Bohorodičke sa spája aj v postoji prosiaceho a sláviaceho Božieho ľudu

Duchovným lákadlom aj pre mnohých rímskych katolíkov je tradičná pobožnosť k Presvätej Bohorodičke. Hymnická pieseň – akatist – zložená na oslavu Božej Matky prešla svojimi dejinami, aby sa dotkla aj človeka 21. storočia.

Odkiaľ akatist pochádza? Čo je na ňom také výnimočné, že priťahuje toľkých kresťanov nielen východného obradu?

DUCHOVNÝ ZÁŽITOK

Refrén, ktorý vstupuje priamo do srdca, je spolu s celou skladbou dielom Josefa Hymnografa. Pri texte, ktorý má viac ako 1 300 rokov, však možno o autorstve pochybovať. Niektorí pokladajú za autora akatistu sv. Romana Sladkopevca, iní zas carihradského patriarchu Sergeja alebo jeho archivára Akatima.

Nech je autorom ktokoľvek, nepochybným zostáva duchovný úžitok a krása, ktorá z rytmickej básne vychádza.

Verejné slávenie tejto pobožnosti sa začalo v Carihrade. Blachernský chrám bol miestom, kde carihradskí veriaci v roku 626 vrúcne spievali akatist ako poďakovanie za záchranu mesta pred vpádom perzských vojsk. Rovnako za záchranu ďakovali ešte aj v rokoch 677 a 717. Vtedy bolo mesto uchránené od Arabov.

V histórii gréckokatolíkov bol hlavným spúšťačom návratu k modlitbe akatistu príchod pápeža sv. Jána Pavla II. do Prešova v roku 1995. Mix krásneho spevu, modlitbovej hĺbky a jedinečnej

prítomnosti pápeža umocnil v mnohých kňazoch a veriacich túžbu modliť sa akatist vo svojich farnostiach. Jeho obsahová náplň je natoľko bohatá, že sa stal obľúbeným aj pre západných kresťanov. Preto možno úryvky akatistu ku Bohorodičke nájsť vo forme modlitieb alebo mariánskych pobožností aj v modlitebných knižkách rímskokatolíkov.

RÁDUJSJA, NEVÍSTO NENEVÍSTNAJA

Rádujsja, nevísto nenevístnaja sa môže preložiť ako *Raduj sa, nevesta nezasnúbitelná*. Takáto Bohorodička naozaj je. Je to Božia nevesta, ktorá však nežije v manželskom spojení. Žena, ktorá počala bez muža. Matka, ktorá napriek skutočnému materstvu zostala skutočnou pannou. Život Bohorodičky je životom Božích tajomstiev. Len ona je tá, v ktorej sa „začali plniť jeho príkazy – počiatok Kristových zázakov“. No nielen takéto prívlastky nájdeme v speve, ktorý sa modlí postojáčky.

Akatist znamená *nesadieť*. Úcta k Bohorodičke, ako aj vyjadrenie duchovnej radosti sa spájajú v tomto postoji prosiaceho a sláviaceho Božieho ľudu. Státie vyjadruje aj pripravenosť na prijatie akatistom ohlasovaných právd. Na to, aby sa tajomstvá Panny odkryli veria-

cim, aby sa ukázalo miesto Božej matky v dejinách spásy, aj na to, aby sa rozhorela láska Božích detí k Božej matke, vložil autor veľké množstvo náuky do druhej polovice akatistu. Kto by hľadal teologické definície a ťažkopádne slovné spojenia, ostal by sklamaný.

AKROSTICHON

Akatist je z hudobného hľadiska ustálená skladba. Preto okrem akatistu k Bohorodičke sa skomponovali aj iné druhy akatistov s tou istou alebo veľmi podobnou melódiou. Tá sa dá spoznať už „ďaleka“ a takpovediac na prvé počutie: štyri klesajúce verše, výstup a po troch opakovaníach tohto celku zvolanie *Raduj sa, panenská nevesta!* Nasleduje krátky kondák a trojité zvolanie *Aleluja!* Pozdrav anjela a radosť z Kristovho vzkriesenia (slovo *aleluja* znamená chvála Pánovi) sú opornými bodmi tejto oslavnej básne. Často sa opakujúci verš – refrén – oslavuje panenskú nevestu.

Akatist je koncipovaný ako akrostichonová skladba. Znamená to, že každý odsek sa začína ďalším písmenom gréckej abecedy (v prekladoch tento prvok nevidno).

Akatist je krásna hymnická skladba napísaná na oslavu Božej matky. V časoch, keď oslavujeme udalosti nášho života, stojí za povšimnutie aj oslava najdôležitejšej ženy dejín spásy. Poklona patrí jej Synovi, ktorý sa stal podobný nám hriešnikom. Boh narodený zo ženy ako Bohočlovek je pevným pilie-

rom aj našej viery. Táto viera však ráta aj s Máriou. Úcta k Matke tak posilňuje vieru v jej Syna. V čase, keď v chráme viac počujeme o Bohorodičke – v októbri, venujme chvíľu času aj vlastnému rozjímaniu nad akatistom. Veď každá modlitba odovzdaná tradíciou Cirkvi je príkladom, ako sa modliť osobne. Azda v tichu domova, na lôžku svojej bolesti alebo pri cestách. A nebude až také dôležité, či pri ňom stojíme. Hlavne nech pri Márii stojí naša duša.

VIERA MATKY A DIEŤAŤA

Prvá polovica akatistu nás v kondákokoch a ikosoch sprevádza zvestovaním, tajomným počatím, pôrodom a návštevou mudrcov. Druhá časť básnicky popisuje už spomenuté dogmy, ktoré sa týkajú života Bohorodičky: nepoškvrnené počatie, panenstvo zachované aj po pôrode.

Akatist vzdáva vďaka Ježišovi Kristovi, ktorý prišiel, aby nás spasil. Boh, ktorý vzal na seba telo, je tajomstvo, ktoré nám odкрýva jedine viera. Vďaka Bohorodičke sme boli schopní spoznať Božiu lásku. Jej zásluhou sa Slovo stalo telom. Vďaka Bohorodičke vstúpil Boh do dejín človeka ako človek. Vďaka Najsvätejšej Panne môže Boh vstúpiť aj do osobných dejín každého z nás. Rozhodujúcim prvkom je viera.

Viera otvára akatist. Mária vďaka viere prijme Boží plán a po zvestovaní sa stáva lonom, v ktorom prebýval sám Boh. Viera v narodenie Spasiteľa privádza pastierov aj mudrcov ku Kristovi. Očami viery Simeon spoznal Božieho Syna.

Posolstvom záverečných častí akatistu je spojenie materstva Bohorodičky s materstvom celej Cirkvi. Matka najsvätejšieho Slova má aj nás chrániť od všetkých pokušení a má nás vyslobodzovať z večných múk. Žiadna matka nechce trápenie a bolesť svojich detí. Teší sa z ich úspechov a s láskou ich čaká doma. Dúfa a vie, že roztratené deti hľadajú cestu domov. Volanie Matky Márie je volaním Matky Cirkvi. Zornica, ktorá zvestovala východ pravého Slnka, chce osvetliť aj našu noc temnoty. Bohorodička pozná trápenie kresťanského ľudu i každého jej dieťaťa.

Práve obraz vzťahu dieťaťa k matke je obsahom všetkých zvolaní anjelského pozdravu. Slovanami, ktorými deti prinášajú oslavu matke, sa tiahne láskavé vyjadrenie obdivuhodných vlastností učiteľky, vychovateľky, ochrankyne, no najmä matky. Mária je oslavovaná ako „brána spásy, uhasenie ohňa pokušení alebo sprievodkyňa po cestách panenstva, uprosenie sudcu, archa túžia-

cich po živote či prístav na ceste životom“. Byzantská cirkev – a s ňou i naša Gréckokatolícka cirkev – je známa svojou mariánskou úctou. Akatist je bezpochyby perlou na korune, ktorou

naša cirkev korunuje svoju Matku.

ČAS NA AKATIST

Akatist má miesto v jednej zo sobôt počas Svätej Štyridsiatnice. Pôvodne bol prednášaný na sviatok Zvestovania (25. marca), neskôr si našiel miesto v tzv. Akatistovej sobote – piatej sobote Veľkého pôstu. Počas tejto soboty prosíme o ochranu pred nepriateľom našej duše, ktorá sa už dlhý čas venuje sebazapieraniu. Spolu s Krížupoklonnou nedeľou a Vzkriesením Lazára je Akatistová sobota výnimočným dňom Svätej Štyridsiatnice. Okrem toho je Akatist k Presvätej Bohorodičke prednášaný počas mnohých sviatkov Márie. V neposlednom rade aj v liturgických obdobiach, ktoré sú mariánskou úctou známe – mesiac máj, august, Filipovka alebo mesiac október.

PAVOL BURDA

(Článok vyšiel v Slove 22/2015)

Dva príklady rozjímania nad Akatistom k Presvätej Bohorodičke

Raduj sa, nádherný trón kráľovský!

Trón poznám už len z rozprávok. Ozdobené kreslo, na ktorom sedí panovník, keď vynáša rozsudky, prijíma návštevy alebo vykonáva svoju moc. Trón a ďalšie vonkajšie znaky ho vyčleňujú voči poddaným. Kráľ bez pevného miesta má neistý mandát. Ak je tróniacim Boží Syn, Mária je skutočne trónom Kráľa. Ona dala telo Božiemu Synovi. Cez svoj súhlas dala Ježišovi poverenie stať sa človekom. On sa stal milujúcim človeka – čelovíkol'úbcom. A Bohorodička mu dala miesto v tomto svete. Na tróne sedia aj priority môjho života. Čo sú to za skutočnosti? Je tróniacim moja spokojnosť, alebo na tróne sedím ja sám? Stal som sa najdôležitejšou osobou vlastného života, alebo som trónom, ktorý nesie Boha do tohto sveta? Som trónom, ktorý dnes prinášal Kráľa kráľov?

Raduj sa, more, v ktorom sa potopil pyšný faraón!

Tento obraz som mal rád už od detstva. V myšli sa mi vždy objavuje obrázok z veľkej detskej Biblie: vydesení vojaci na bojových vozoch, ktorým chýbajú kolesá, uprostred vodných stien. Diabol je ten najvyšší klamár a faraón, ktorý zotročuje moju vôľu. Mária je tá, ktorá porodila víťaza nad pýchou. Ona rodí pokojnú hladinu Božej prítomnosti. Tak rád by som sa chcel zveriť tomuto pokoji, no prenasleduje ma pocit, že ak to urobím, prehrám. Že budem víťaz, ale málo slávny. Panna, chcem víťaziť, no vo svojom mene. Zvíťaz ty a zachráň ma pred pýchou, ktorá je vo mne.

pb

Vysoká škola Danubius
Slovenská sekcia Európskej spoločnosti pre katolícku teológiu
 s podporou **Nadácie Konráda Adenauera na Slovensku**
Hochschule-Danubius
Slowakische Gesellschaft für Katholische Theologie
Sektion der Europäischen Gesellschaft für Katholische Theologie
 mit freundlicher Unterstützung durch **die Konrad-Adenauer-Stiftung in der Slowakei**

Vás pozývajú dňa 12. mája 2016 | lädt am 12. Mai 2016
 na Výročnú konferenciu Ústavu etiky,
 ktorá sa bude konať v zasadačej miestnosti Hotela Park Avenue Beethovenova 3 v Piešťanoch
 zur Jahreskonferenz des Instituts für die angewandte Ethik
 in das Hotel Park Avenue, Beethovenstr. 3 in Piestany

Zodpovednosť a svedomie v pomáhajúcich profesiách Verantwortung und Gewissen in helfenden Berufen

Program konferencie:

9:45 Ouverture: Prof. Dr. Inocent-Mária V. Szaniszló OP, PhD.

10:00 Prof. Dr. Martin Lintner, Filozoficko-teologická Vysoká škola, Brixen
Arzt und Patient: im Konfliktfall Gewissen gegen Gewissen?
 Lekár a pacient: v prípade konfliktu Svedomie proti svedomiu?

10:30 Prof. Dr. Alberto Bondolfi, Universita Lausanne
Wege und Irrwege der neueren Diskussion um die ethische Legitimation des Strafrechts.
 Cesty a omyly novej debaty o etickej legitimácii trestného práva.

11:00 - 11:15 Diskusia

11:15 - Občerstvenie

11:30 Prof. Dr. Matthias Vogt, Institut für kulturelle Infrastruktur Sachsen
Künstler und Kulturmanager als helfende Berufe? Die Künste als Medium der Fluchtpunkte einer Gesellschaft.
 Umelec a kultúrny manažer ako pomáhajúca profesia? Umenie ako médium únikových bodov spoločnosti.

12:00 Diskusia

12:50 Spoločný obed

14:15 Prof. Dr. Eberhard Schockenhoff, Universität Ludwiga Albert, Freiburg
"Gewissensentscheidungen am Lebensende. Grenzen der ärztlichen Behandlungspflicht"
 Rozhodovania svedomia na konci života človeka. Hranice lekárskej povinnosti liečenia.

15:00 Diskusia, Udelenie pamätnej ceny a záver konferencie

15:20 Občerstvenie

15:30 Dr. René Balák, FF UCM Trnava
 Sloboda svedomia a zodpovednosť v pomáhajúcich profesiách medicíny a zdravotníctva

15:45 Prof. PhDr. Monika Čambáliková, CSc., FVPaVS VŠ Danubius
 Zodpovednosť a svedomie v diskurze a konaní aktérov.

16:00 JUDr. Ivan HUMENÍK, Ph.D., h&h PARTNERS, advokátska kancelária s.r.o.
 Esencie lekárskeho povolania v optike nárokov pacienta ako "spotrebiteľa"

16:15 Záverečná diskusia

Výročná konferencia sa koná v zasadačke hotela Park Avenue Piešťany, Beethovenova 3
 Prihlášky na konferenciu je potrebné zaslať do 6.5. 2016 na adresu: depofethics2015@gmail.com

Hneď od smrti Williama Shakespeara sa až dodnes vedú spory o jeho vierovyznaní

Bol katolík

Pred 400 rokmi, 23. apríla 1616, zomrel WILLIAM SHAKESPEARE (1564 – 1616), ktorý sa nie bezdôvodne považuje za jedného z najvýznamnejších a najvplyvnejších autorov všetkých čias. Existuje mnoho náznakov a dôkazov, ktoré hovoria o katolíckej viere tohto anglického básnika a dramatika.

Nijaký autor nedosiahol toľko repríz svojich hier a toľko nových spracovaní po celom svete, o nijakom spisovateľovi sa nenapísalo toľko vedeckých štúdií, románov, nenakrútilo sa toľko filmov, ako práve o Shakespeareovi. A predsa dodnes nie je známa prostá skutočnosť – akého bol vierovyznanie.

ALŽBETÍNSKE ANGLICKO

Keď v roku 1534 tzv. Supremáčnym aktom Henrich VIII. vyhlásil odtrhnutie cirkvi v Anglicku od spoločenstva so Svätou stolicou a sám sa vyhlásil za hlavu štátnej, anglikánskej cirkvi, začalo sa v Anglicku prenasledovanie katolíkov. Po nástupe 25-ročnej Alžbety I. na trón (1558) sa obnovilo panovníkovo cirkevné vodcovstvo a tiež protestantské vyznanie podľa Cranmerovej *Knihy modlitieb* z roku 1552. Panovník dostal titul *Najvyšší správca* anglickej cirkvi (The Church of England). Pápež Pius V. v roku 1570 Alžbetu exkomunikoval. Reforma Anglikánskej cirkvi sa dovŕšila zákonom o jednote (1571), ktorý ukladal všetkým duchovným v kráľovstve prijať 39 článkov Thomasa Cranmera – základ anglikánskej doktríny.

Odvtedy byť v Anglicku katolíkom znamenalo byť neverný panovníkovi. Slúžiť katolíckej omše bolo nezákonné, no účasť na bohoslužbách „novej viery“, ako sa anglikanizmu hovorilo, bola povinná. Za čias dramatikovho života však došlo síce k tichému, ale predsa len reálnemu silnému odporu voči anglikánskym reformám. Podľa niektorých aj Shakespeare bol jeden z takýchto disidentov. V každom prípade však za Alžbetiných čias bolo pre katolíkov lepšie a bezpečnejšie, aby „zbytočne“ nevytvárili, a tak „prešli“ do vnútorného

exilu. A tu aj tkvie dôvod, prečo je nejasné Shakespearovo vierovyznanie.

V KRÁĽOVNINEJ PRIAZNI?

Aj keď debaty o Shakespearovom vierovyznaní sú predmetom debát a výskumov len posledných 150 rokov, náboženské zmýšľanie dramatika sa rozoberalo ešte za jeho života. Už v roku 1611 historik John Speed tvrdil o autorovom prepojení s katolicizmom. Obvinil ho zo satirizovania protestantského mučeníka John Oldcastle, ktorý vraj vystupuje až v troch Shakesperových hrách, a to pod menom John Falstaff. Na toto sa sťažovali aj Oldcastlovi potomkovia. Speed spája dramatika s anglickým jezuitom Robertom Personsom, hovorí o „*pápežencovi a jeho básnikovi*“.

Niektorí bádatelia pripúšťajú, že aj samotná kráľovná Alžbeta I. s najväčšou pravdepodobnosťou vedela o Shakespearovom katolicizme, no keďže si vážila nadanie veľkého dramatika, túto skutočnosť prehliadala. Shakespearológovia sa opierajú o fakt, že síce kráľovnej neboli katolíci dva razy po chuti, uvedomovala si však, že najväčšie nebezpečenstvo nehrozí z ich strany, ale skôr od republikánov a extrémistických puritánov, a aj preto verejne vzala pod svoje ochranné krídla katolíckeho zbormajstra Williama Byrda. A keď to išlo s hudobníkom, prečo by sa tak nemalo stať aj s vynikajúcim spisovateľom?

KATOLICIZMUS RODIČOV

Málokto spochybňuje katolícku vieru Shakespearových rodičov. Svadba rukavičkára Johna Shakespeara a Mary Ardenovej v roku 1557 bola určite katolícka. V tom čase sa totiž katolíci až tak nemuseli skrývať so svojim vierovyznaním, navyše básnikova matka po-

chádzala z Katolíckej cirkvi oddanej rodiny, o čom sa verejne vedelo. Jej otec, Robert Arden, zomrel ako katolík, a člen rodiny Edward Arden sa stal za panovania Alžbety I. obeťou náboženského prenasledovania a podstúpil mučenícku smrť. Dá sa len ťažko predstaviť, že by hlboko veriaci katolíčka svoje deti (William bol tretí v poradí) nevychovala v katolíckej viere.

Dvojkolaťnosť vo vierovyznaní nastala v Shakespearovskej rodine až pri prenasledovaní katolíkov. Umelcov otec John sa totiž stal v Stratforde richtárom. Minimálne „navonok“ prestúpil na anglikánsku vieru, pretože toto významné verejné postavenie by sotva získal ako prívrženec katolicizmu.

Väčšina bádateľov sa prikláňa k názoru, že John Shakespeare vieru v štátom nariadenú vieru len „hral“. Svoje hypotézy opierajú o dve veci. Od roku 1592 ho totiž úrady viedli ako „*rekuzanta*“, teda človeka nezúčastňujúceho sa anglikánskych bohoslužieb, za čo mu hrozil trest. No bádatelia dostali ešte silnejší argument v polovici 18. storočia, keď stavbár Joseph Mosely pri oprave strechy domu Johna Shakespeara našiel v tráme testament, ktorý sa neskôr stal známym ako *Duchovná posledná vôľa a závet Johna Shakespeara*. V tomto testamente umelcov otec jasne vyhlasuje, že je a zostane katolíkom.

VEĽAVRANÝ TESTAMENT

Prirodzene, že objav dokumentu vzbudil rozruch. Neskôr sa ukázalo, že je síce pravý, ale vraj ide o prepis iného textu, duchovného testamentu kardinála sv. Karola Boromejského (1538 – 1584). Tu sa však vynorila otázka, ako sa k nemu dostal Shakespeare otec a prečo ho podpísal svojim menom.

Odpoveď na prvú časť otázky nebude až taká náročná. V roku 1580 sa začala tajná jezuitská misia v Anglicku, ktorej vedúcimi osobnosťami boli už spomínaný jezuita Robert Persons a jeho rehoľný spolubratia Edmund Campion, Robert Southwell alebo Henry Garnet. Jezuiti prišli do Anglicka s programom oživiť zbožnosť a dodať vážnosť zosmiešňovanej „starej viere“. Americký profesor Stephen Greenblatt tvrdí, že „jezuiti Campion a Persons sa počas svojej cesty do Anglicka zastavili v Miláne u kardinála Karola Boromejského a mohli priamo od neho dostať text“. Je prirodzené, že jezuiti text preložili a vytlačili, a prepašovali do Anglicka, kde ho tajne rozdávali. Keďže ich tu považovali za vlastizradcov, museli neprestajne meniť miesto pobytu a skrývať sa pred kráľovskými udavačmi. Je vysoko pravdepodobné, že distribúcia kardinálovho textu bola cieľená, to znamená, že dokument sa kvôli povzbudeniu rozdával katolíkom či prívržencom Katolíckej cirkvi, a to s najväčšou pravdepodobnosťou tým, u ktorých sa jezuiti skrývali. Ak ho dostal a podpísal sa pod neho aj John Shakespeare, tak to svedčí o tom, že bol katolík a že v umelcovom otcovskom dome tajne uchovávala katolícka viera.

Čo sa týka druhej časti otázky – prečo John Shakespeare podpísal kardinálov text svojím menom –, tak historici poukazujú na to, že v tých časoch nebolo medzi veriacimi ničím výnimočným podpisovať duchovný závet napísaný sv. Karolom Boromejským.

OTÁZNIK NAD SOBÁŠOM

Na umelcovu výchovu okrem zbožnej katolíckej matky vplývali aj jeho učítelia. Aj keď o tom nie sú nijaké záznamy, všetci bádatelia sú presvedčení, že mladý William navštevoval Gymnázium Eduarda VI. v rodnom Stratforde. Isté je, že štyria zo šiestich pedagógov tohto gymnázia boli v čase Shakespeareovej mladosti katolícki stúpenci, a dokonca Simon Hunt, ktorý bol jedným z učiteľov Shakespeara, sa neskôr stal jezuitským kňaz. Ďalší učiteľ, Thomas Jenkins, bol žiakom už spomínaného jezuitu Edmunda Campiona. V roku 1579 tu začal učiť aj John Cottam, brat jezuitského kňaza Thomasa Cottamana.

Ohľadom Shakespeareovho vierovyznania môže čo-to naznačiť aj jeho sobáš s Anne Hathawayovou v roku 1582. Podľa záznamov išlo síce o anglikánsky obrad, no zaujímavé je, že William z možných stratfordských protestantských kňazov neoslovil ani jedného, ale obrátil sa na Johna Fritha z neďalekého

Temple Graftonu, o ktorom sa vedelo, že si udržuje zdanie protestantizmu, ale pritom je katolík a vysluhuje katolícku sviatosť. Aj keď sú námietky, že mladý William chodieval s priateľmi do Temple Graftonu „žúrovať“, určite stojí za zmienku, že väčšinu týchto priateľov okolie považovalo za „pápežencov“, ktorí cielene chodia za Johnom Frithom.

UČITEĽ SHAKESHAFTE

Pri hľadaní odpovede, či bol William Shakespeare katolík, sa treba aspoň na chvíľu pristaviť v záhadných rokoch 1585 – 1592, ktoré životopisci kvôli takmer nijakým informáciám nazvali „stratené roky“. Informačné vákuum sa stalo živnou pôdou na vznik mnohých sporných príbehov. Za zmienku však stojí dobové svedectvo, ktoré v 20. storočí drvivá väčšina shakespeareológov označila za vysoko pravdepodobné.

Anglický a spisovateľ John Aubrey (1626 – 1697) v spise z roku 1693 tvrdí, že Shakespeare práve počas „stratených rokov“ pôsobil ako „učiteľ na vidieku“. Výskumy naznačujú, že Shakespeareovi ponúkol učiteľské zamestnanie statkár Alexander Hoghton z Lancashire. Zaujímavé na tom je, že Hoghton bol prominentný katolík a v jeho testamente sa naozaj spomína istý „William Shakeshafte“, ktorému statkár odkazuje istú sumu na „divadelné kostýmy a vymoženosti“. Len pre zaujímavosť: Shakespeareov dedko Richard mal tiež raz vystupovať pod menom Shakeshafte. Súčasny anglický životopisec Peter Ackroyd dodáva, že výskum poznámok na margu v Hoghtonových rodinných archívoch sú dôležitý zdroj na skúmanie umelcovho raného obdobia a „naznačujú pravdepodobnosť, že Shakespeare a spomínaný dedič bol rovnaký muž, no úplne dokázať sa to nedá“.

PÁPEŽENEC

O sto rokov po smrti veľkého dramatika, ale ešte za života jeho vnučky, nachádzame v rukopise Williama Fulmana († 1688) poznámku anglikánskeho duchovného Richarda Daviese († 1708), žijúceho v susedstve Stratfordu, kde píše: „Dyed a papist.“ (Zomrel ako pápežec.)

Zápis Richarda Daviese sa určite nedá považovať za priame svedectvo, pretože sa so Shakespeareom, pochopiteľne, nikdy nestretol. Davies by však svoju poznámku asi nenapísal, keby o danej veci nemal nejaké vedomosti, t. j. keby medzi tamojším obyvateľstvom neprežívalo presvedčenie o katolíckej viere Williama Shakespeara.

Ak niekto očakáva, že o Shakespeareovej príslušnosti k tej či onej denominácii by nám niečo viac prezradil jeho závet, bude sklamaný. Básnik v ňom okrem iného píše: „Mám nádej a pevne verím, že len skrz zásluhy Ježiša Krista, môjho Spasiteľa, dosiahnem účasť na večnom živote.“ Uvedená veta však ničím neprezrádza príklon ku katolicizmu či k anglikanizmu.

Ak zástancovia Shakespeareovho protestantizmu svoje tvrdenia podporujú Shakespeareovým anglikánskym pohrebom, treba povedať, že Shakespeare neprejel počas života v tomto smere prianie, pričom po smrti už ťažko mohol zabrániť uloženiu svojich ostatkov v protestantskom kostole.

BOJ O BÁSNIKA

Voľnomyšlienkári 18. storočia sa podľa Voltairovho vzoru pozerali na Shakespeara značne neprívetivo. Odpudzoval ich hlboký morálno-náboženský rozmer najväčšieho anglického básnika a dramatika. Keďže priveľmi si ho nevšímal ani nemecká protestantská literatúra,

tak až v priebehu 19. storočia sa začala medzi bádateľmi a literátmi priam vášnivá diskusia o Shakespearovom vierovyznaní. Shakespearovmu dielu začala venovať pozornosť až tzv. romantická škola. Prvým spisovateľom, ktorý sa usiloval poukázať na Shakespearov katolicizmus, bol François-René de Chateaubriand (1768 – 1848). V jeho stopách kráčal Alexis-François Rio (1797 – 1874), autor niekoľko zväzkového diela o kresťanskom umení, ktorý vydal v roku 1864 vyše 300-stránovú prácu o Shakespearovi. Dokazuje, že Shakespeare nielenže osobne patrilo do Katolíckej cirkvi, ale že navyše jeho niektoré hry sú zároveň aj obranou katolíckeho náboženstva a polemika s vládnu protestantskou cirkvou.

Prirodzene, že sa ozvali aj zástancovia Shakespearovho protestantizmu. Po tvrdení nemeckého spisovateľa a politika Augusta Reichenspergera (1808 – 1895), že anglický básnik stojí na národnej pôde a na katolíckej tradícii, sa ozval Michael Bernays (1834 – 1897), nemecký literárny kritik židovského pôvodu, ktorý ako 22-ročný prestúpil na protestantizmus. Bernaysov pro-protestantský postoj v prospech Shakespeara prevzali v podstate všetci protestantskí bádatelia Shakespearovho diela v Nemecku. Situácia bola až taká, že všetky pokusy prezentovať geniálneho básnika ako katolíka sa začali v protestantskom tábore považovať za zradu a literárnu apostázu.

Našťastie, vášne sa časom utíšili na oboch stranách, a tak sa mohlo začať seriózne bádanie na základe Tacitovho hesla *sine ira et studio*, bez hnevu a zaujatosti.

STOPY V DIELE

Keďže dobové svedectvá o Shakespearovom živote sú skúpe a v podstate sa z nich nedajú vyčítať jasné a nezvratné dôkazy ohľadom náboženstva, ktoré by umelec vyznával, bádatelia sa vrhli na jeho dielo. Z neho vyvodzovali zároveň postoje k vierovyznaniu.

Tu je však nutné povedať, že Shake-

peare nebol teológ, ale geniálny básnik. No hermeneutika nás učí, že umelecké, náboženské, filozofické, a vlastne akékoľvek texty umožňujú rôzne interpretácie. Veľmi pekne to vidieť na hre *Hamlet*. Mnohí argumentujú, že tu badať katolícku výchovu, odvolávajú sa na prítomnú ideu očístca, ktorú anglikáni neuznávali. Stephen Greenblatt však upozorňuje, že *Hamlet* je hra, ktorá sa zdá byť raz katolícka, inokedy zasa protestantská a napokon aj hlboko sketická voči oboj vierovyznaniam.

Silný argument v prospech Shakespearovmu katolicizmu nachádzajú literáti v jeho hrách, v ktorých vykresľuje obrazy rehoľného života. Je to jeden z vážnych argumentov, pretože reformácia od samého počiatku prisne vystupovala proti rehoľiam. Protestantské Anglicko Shakespearových čias považovalo Bohu zasvätený život za „*mníšske tmárstvo a poverý*“. Básnik sa však na rehoľníkov díva doslova katolíckou optikou. Kedykoľvek hovorí o rehoľníkoch, a je to pomerne často, vždy k nim prejavuje takú úctu a znalosti, aké sa dajú očakávať len u katolíka, ktorý je v priamom styku s katolíckym cirkevným životom.

William Shakespeare však dáva priesťor aj protestantským duchovným. Ide

však doslova o výsmech anglikánskeho duchovenstvu, čo sa protestantskí kritici usilujú zjemniť tým, že takéto karikovanie vraj odráža ducha doby. Poľský biskup a literát Michał Nowodworski (1831 – 1896) však protiargumentuje: „*Ak je to však skutočne tak, potom tým väčšmi zaráža, že veľký básnik vo všeobecnom pohrdaní, aké v tom čase údajne bolo voči protestantskému duchovenstvu, prejavuje takú úctu katolíckemu duchovenstvu.*“

Vyslovene katolícke postoje zaujíma Shakespeare k už spomínanému očístcu, ale aj k dedičnému hriechu, prísaha, úcte k svätým a k ich príhovorom, k askéze či k modlitbe, dokonca spoveď, pokánie a sviatosť pomazania chorých považuje za podmienku dobrej smrti (*Hamlet*).

NIJAKÁ TROFEJ

V roku 1884 v knihe *Shakespeare's Stellung zur katholischen Religion* (Shakespearov postoj ku katolíckemu náboženstvu) nemecký kňaz a spisovateľ, sekretár biskupa Wilhelma Emmanuela von Ketteler a dekan mohučskej katedrály Johann Michael Raich (1832 – 1907) napísal: „*Keď s chladnou hlavou naozaj uvážime všetky argumenty pro a contra, musíme uznať, že doteraz známe historické pramene nie sú jednoznačné a nedá sa na ich základe vyniesť rozhodujúci a jasný súd.*“

Zdá sa, že otázku Shakespearovho vierovyznania vyriešil primas Anglikánskej cirkvi. V roku 2011, na základe najnovších skúmaní nielen historických prameňov, ale aj Shakespearovho diela, arcibiskup z Canterbury Rowan Williams vyhlásil, že anglický národný básnik bol „*s najväčšou pravdepodobnosťou katolíkom*“, aj keď „*určite nebol nijaký svätuškárom*“. Canterburský arcibiskup Williams upozornil, že v nijakom prípade nejde o ná-rokovanie si Shakespeara ako „*trofej pre niektoré kresťanské spoločenstvo*“.

A s tým sa dá len súhlasiť.

Spracoval PAVOL PRIKRYL

(Ilustrácie: archív)

Procesia postáv zo Shakespearových hier

24. 4. Spišská Nová Ves – Kino Mier, 16:00
 29. 4. Lendak – organizované predstavenie pre školy, 11:00
 29. 4. Poprad – Dom kultúry, 19:30
 30. 4. Ružomberok – Kultúrny Dom A. Hlinku, 17:00
 1. 5. Bratislava – Univerzitné pastoračné centrum, 19:30

6. 5. Nové Mesto nad Váhom – DK, pre školy, 11:00
 6. 5. Dolná Súča – Kultúrny dom, 19:00
 7. 5. Námestovo – Dom kultúry, 19:00
 8. 5. Žilina – Dom odborov, 16:00
 4. 6. Trnava – festival Lumen

Básnik Ján Kollár sa ako archeológ dopustil omylu, ktorému však zanovito veril

Prípád Černoboh bamberský

Kollárove vedomosti a znalosti starých prameňov nemožno označiť za nedostatočné. Mnohé z nich usilovne študoval, jeho slabinou však bolo vnášanie básnickej fantázie tam, kde mala vládnuť vedecky suchá exaktnosť. Napriek tomu sa svojím prístupom nevymykal metódam dobovej historiografie a archeológie.

ROMANTICKÝ ZAČIATOK

Okolnosti nálezu údajných sôch slovanického boha Černoboha v roku 1835 boli doslova romantické. J. Kollár sa po rokoch odlúčenia práve oženil so starou láskou Friederikou Schmidtovou (Mínou), a preto vycestoval do nemeckých krajín. Pozoruhodný nález sa mu podarilo objaviť na svadobnej ceste, vlastne na ceste domov z Weimaru do Pešti. Mladomanželia sa zastavili v juhonemeckom Bambergu. Pred monumentálnym Chrámom sv. Petra a Juraja „našli sme dve starožitné ze skály vytesané, místy narušené, avšak vôbec dobre zachované podobizny Černoboha, v obraze lva ležícího, s runskými nápisy, které má družka i hned do listovnice v nástinu odrejsovala. Dlouhost modly jest 7, vysokost 3, širokost 3 pídě“. Oba levy vraj mali rovnaké runové nápisy, odpísali však iba ten zo sochy na pravej strane priečelia.

Kollár sa nečudoval, že si Nemci nápisy nevšimli, „anť je to už časem, deštěm a prachem tak zmařeno, že sa ani pozornosti hodno býti nevidí; a musejút tam oči cvičného slavisty přijíti, aby

Jána Kollára zväčša vnímame ako básnika. Rovnako intenzívne sa však vrhol aj na vedeckú dráhu, venoval sa najstarším dejinám Slovanov, dokonca sa stal profesorom slovanskej archeológie na univerzite vo Viedni.

sobě toho povšimnuly. Já sotvá to zočil, serdce mi zplesalo, anť som už hned z pouhéj zevniterněj tvárnosti na slovanské dílo zavíral“.

Slovanskú pamiatku teda mohol objaviť iba slovanský bádateľ. Keď sa Kollár začal o sochy zaujímať, kostolník mu vyrozprával historku, že vraj ide o sochy zlých duchov, ktorí hamovali prácu na stavbe kostola. Kollár okamžite vytvoril analógiu boja pohanstva s kresťanstvom u Slovanov. „Modly“ sem podľa neho premiestnil sám Otto Bamberský (1060 – 1139) „bud' na památku, bud' z opaternosti, aby odstraněním jí Vendové [Slovania] utverzení byli v křesťanství a uchráněni od navracení se k modlářství“. Tento virozvest pomoranských Slovanov bol pochovaný v Bambergu.

ŠAFÁRIKOV ZÁUJEM

O objave Kollár informoval priateľov, najmä Pavla Jozefa Šafárika a Františka Palackého. Napísal o ňom aj v kázni, ktorú vydal po návrate do Pešti: „Widel som pred hlavným chrámom Bamberským starodávný, ze skály vytesaný, obraz Černoboğa představujcý, genž tam až do dnešního dne žalovati se zdá na onen nemaudrý a ukrutný způsob kterým zde předkové našeho národu na wjru křesťanskú obracování boli“. Sochy mali byť svedkom týchto čias.

O nález prejavil nemalý záujem Šafárik, ktorý vtedy už pôsobil v Prahe. Zaoberal sa problematikou slovanského runového písma, preto „objevení podobizny Černoboha čili Černohlava v Bambergu jest mi nade všecko důležité“. V auguste roku 1836 si pýtal ďalšie podrobnosti o náleze a nákrasy. Kollár nebol zlým kresliarom – kreslil od detstva, umeniu kresby a maľby aj učil. Niekoľko prác si sám ilustroval, a to na celkom slušnej úrovni. V tomto prípade však výsledok nebol uspokojujúci. Možno to bolo spôsobené tým, že autorom prvej kresby bola vlastne Friederika.

MELNOVA PODPORA

Podrobný opis chrámu, ako aj oboch „modiel“ poskytol Šafárikovi Michal

Melna, ktorý navštívil Bamberg 22. až 24. júla 1837. V liste zo septembra 1837 píše: „Sochy tyto dosti velikánské, mají lva na podstavci ležícího představovati. Oni však gsau ode všech lwů, kterých v Bavorsku, také i v Bambergu [...] swau velikostí, swau neforemností, která na prastarost díla zavjratí dá, docela rozličné. Giž co se postavy gegich dotýče, říci se nemůže, že by leželi, raději že lezau. U obecnjho lidu je vůbec taková pověst, že gsau to žaby (Kröten), kteréž, když chrám tento křesťanský stawien byl, to v noci bořili, co ve dne vybudováno bylo.“

Melna venoval veľkú pozornosť stavu sôch, ich poškodeniam a samotným nápisom. Upresnil, že sú vytesané z pieskovca. Vzhľadom na získané informácie bol logický aj jeho výsledok: „Gisté gest, že djla tato owšem z prastarého věku pocházejí, a wznešenost mjsta, chor totiž před chrámom, gak rjkagi, na kterém leží, také ono domněnj, že tyto podobizny nekdy velikau moc měli, ge před značnejšj škodu a porušenostj obránili.“

O náleze Šafárik informoval celý slovanský svet. Písal o ňom v listoch známym najmä do Ruska a Poľska a venoval mu štúdiu v Časopise českého muzea. Uviedol tu citáty z Kollárových listov a pripojil svoje komentáre a úvahy o slovanskom písme. Štúdia obsahovala aj nové vyobrazenie sochy podľa pôvodného Kollárovho náčrtku.

CARNI BU(G)

Nápisy na sochách boli kľúčovým prvkom nálezu. Otázka runového písma dávnych Slovanov bola módnou zále-
»»

Bamberský dóm

žitost'ou. Úvaha bola jednoduchá – ak mohli používať runy také primitívne národy ako Germáni, Slovania údajne stojaci na vyššej kultúrnej úrovni „museli“ mať podobné písmo tiež. Priniesť si ho mali z indickej pravlasti a dokonca aj cyrilika mala predstavovať odraz týchto prastarých foriem. Oporu pre existenciu slovanského písma priniesli aj niektoré historické pramene. Mních Chrabr vo svojom spise O písmenách (10. – 11. storočie) zaznamenal, že Slovania „najprv nemali písmená, ale črtami a zárezmi počítali a hádali“, teda i písali. Ostávalo iba nájsť nejakú vzorku tohto písma...

Ján Kollár nápis vylúštil ako *CARNI BU(G)*, čo malo údajne v jazyku miestnych Slovanov znamenať *Černoboh* – záporné božstvo Slovanov. Význam nápisu dozaista ovplyvnila podoba sochy; veď aké božstvo by mohla znázorňovať neľútostná šelma – lev.

Lúštiť nápis sa podujal i Šafárik a výsledkom bol *ČERNE(G)LAV*. „*Černohlav jest starší jméno nežli Černoboh; ostatně nepřím se, že i Černoboh čteno může, an i toto staré a pravé jest.*“ Šafárik použil pozadie bamberškého nálezu aj vo svojom najzásadnejšom diele *Slovanské starožitnosti* (1837). Pochádzať mal z Pomoranska či Lutíc a zmieňoval sa aj o poľskom charaktere nápisu. Uviedol správu kronikára Helmolda († okolo 1177) o božstve zvanom Tjarn-glófi (Černohlav) a zmienku Dithmara († 1018) o božstve Luarasici, ktorú spojil práve s leviou podobou. Etymologizoval pritom *Lua-rasici* ako *lva-raži*, teda *lev-knieža, lev-kráľ*. Okrem etymologického prístupu tu negatívnu úlohu zohralo chybné čítanie písmena *S* ako *L*, čo potom napravil v roku 1844. Slovanmi uctievaný boh sa teda volal *Suarasici* – Svarožič.

ACH, TIE DETI

Nález vyvolal záujem aj v samotnom Bambergu, kde sa čudovali, že im takéto pamiatky unikli. Zaoberali sa nimi viaceré učené spoločnosti a usilovali sa nápis vylúštiť. Poliak Tadeusz Wolański ho prečítal ako *WALHALLAH*. Sochy tak mali strážiť vstup do germánskeho „neba“, čo popieralo slovanský ráz nálezu. Dobový komentátor v *Květtoch* tento výklad ironicky okomentoval, že je škoda, že nápis nie je dlhší – aspoň do polovice chrbta leva. Zmesťilo by sa tam: „*Walhallah bei Regensburg*“. Tam totiž práve stávali monumentálny pamätník významným nemeckým osobnosťami – Valhalu.

Čoskoro však prevládlo zistenie, že nápis vyryli deti a znieť mal *Johannes*.

Snímka: wiki

Lev ako strážca brány pri bamberskom dóme

Znamenalo to bodku za objavom, aspoň čo sa nápisu týka.

O myle čoskoro vedel každý. František Ladislav Čelakovský napríklad písal ešte v roku 1837 priateľovi o mrzutej veci, ktorá postihla Šafárika vďaka Kollárovi a jeho Míne.

Čoskoro prevládlo zistenie, že nápis vyryli deti a znieť mal Johannes. Znamenalo to bodku za objavom, aspoň čo sa nápisu týka.

Definitívne (1852) nález odsúdil profesor berlínskej univerzity Wojciech Cybulski. Po preskúmaní usúdil, že sa na sochách nijaké nápisy nenachádzajú, iba trhlina a škrabance, a spochybnil aj celú existenciu kultu Černoboha. Čudácky amatérsky archeológ Václav Krolmus však objavil „*poslední božiště Černoboha s runami*“ na základe Kollárovej doktríny ešte v roku 1853.

KOLLÁROVA ZANOVITOSŤ

Kollár sa viery v autenticnosť svojho nálezu nikdy nevzdal. V roku 1839 ako podporu téz o indickom pôvode Slovanov spájal s Černobohom motívy levov, časté vo výzdobe indických chrámov. Stotožnil ho aj s indickým bohom Karta – čertom. Za pravosť nálezu sa vyslovil aj v liste z roku 1844.

Neopadol ani jeho záujem o slovanské modly. V štyridsiatych rokoch márne pátral po hlavách Svantovíta a Triglava vo vatikánskych múzeách. Na sklunku života sa pohrúžil do obrany takzvaných prillwitzských fálz. Sošky dom-

nelých slovanských bôžikov asi dva mesiace osobne skúmal v Meklenbursku. Venoval im aj svoje prednášky na viedenskej univerzite. Bohovia z Retry sa stali predmetom jeho posledného rovnomeného diela, ktoré však už nevyšlo.

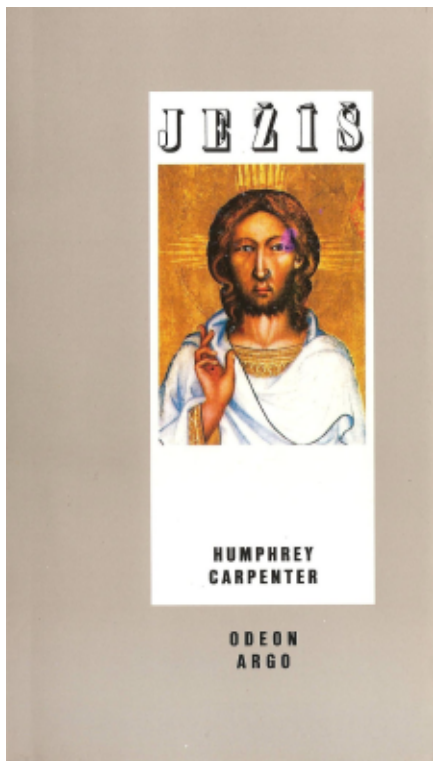
Nevzdal sa ani lúštenia prastarých nápisov. Ak približne v tom čase Jean-François Champollion rozlúštil egyptské hieroglyfy, Kollárovi sa podaril iný husársky kusok. Dávno sa naň však zabudlo, a tak zostáva písmo a jazyk Etruskov dodnes nevyriešenou záhadou. Nie však pre Kollára. Etruskovia a Umbrovia boli podľa neho slovanskými praobyvateľmi Itálie. Nečudo teda, že ich nápisy v „slovanskom“ jazyku dokázal prečítať. Aj o tejto problematike prednášal na univerzite a napísal monumentálnu, takmer 900-stranovú knihu *Stroititalia slavjanska*.

AKO TO BOLO?

Na záver nám ostáva všetko vyjasniť. V prípade nápisu išlo zrejme o kombináciu škrabancov, rýh a čiastočne zotretého „pamätného“ nápisu, teda nie o skutočnú pamiatku.

Sochy samotné sú však inou záležitosťou. Dóm v Bambergu je skutočne výnimočnou architektonickou pamiatkou. Už v ranom období existencie sa zásadne prestaval. Úpravu z roku 1012 tak nahradila stavba z roku 1237. Sochy levov tvorili výzdobu pôvodnej kamennej stavby a po prestavbe ich umiestnili pred dva bočné vchody, kde stoja dodnes. Archaickým vzhľadom sa výrazne odlišujú od zvyšku stavby a sú skutočne starobylé – aj keď nie až tak, ako si predstavovali naši bádatelia.

PETER PODOLAN

Hoci sa o Ježišovi Kristovi napísalo množstvo kníh, nezachoval sa nám nijaký text, ktorý by napísal on sám – v evanjeliu je zaznamenané, že písal prstom do piesku, napriek tomu sa jeho slová nestarali v temnote minulosti, nezmyla ich zabudlivosť ani nežičlivosť, neprekryli ich reči ani pravých, ani falošných vykladačov; Ježišove slová žiaria už dve tisícročia a osvetľujú život miliónov ľudí na celom svete.

Napísať životopis človeka, ktorého si uctieva veľká časť ľudstva ako Božieho Syna, to je nepochybne ťažká a zodpovedná úloha, a predsa sa na ňu mnohí podujali, a to z rôznych pohnútok. Vyšli všelijaké spisy o Ježišovi – vysvetľujúce, apologetické, oslavné, ale aj pochybovačné, odmietavé, blasfemické. Najmä v posledných dvoch storočiach sa začal presadzovať tzv. vedecký, odborný prístup, ktorý okrem nesporných pozitív priniesol aj negatíva v podobe viac či menej vedomého úsilia zneužiť vedu na zneváženie všetkého kresťanského.

ZBOJNÍKA PIŠTOĽ

Dlho sa hľadali či už domnelé alebo skutočné chyby, protirečenia, nezrovnalosti a zádrapky, aby sa dokázalo, že medzi Ježišom viery a skutočným Ježišom je rozpor, že evanjeliá zavádzajú, alebo dokonca, že Ježiš ani nežil a je vymyslenou, mýtickou postavou. Do popredia sa predierali bádatelia, komentári, spisovatelia či teológovia, ktorí hľadali skôr to, čo by mohlo vyvrátiť

Na margo problematickej monografie H. Carpentera

Čo vieme o Ježišovi?

O Ježišovi Nazaretskom boli napísané tisíce úvah, článkov, kníh, monografií. Paul Johnson uvádza, že len v angličtine dnes existuje viac než sto tisíc vytlačených Ježišových životopisov.

Antikvariát

Ježišov odkaz, a pritom akosi obchádzali to, čo ho potvrdzuje. Pritom nikto iný neovplyvnil do takej miery chod dejín.

Nemecký spisovateľ a novinár Peter Seewald v knihe o Ježišovi Kristovi (*Ježiš Kristus – Biografia*; Trnava, SSV, 2012) brilantne hodnotí: „*Keď dnes pozorujeme výsledky vedeckého skúmania historickej presnosti evanjelií, musíme sa zhroziť, aký máme úzky horizont – a ako nekriticky počúvame znalcov Písma v médiách a v posluchárňach, keď zmesou právd, poloprávd a klamstiev prekrúcajú najväčší príbeh všetkých čias a miera nimi na nás ako zbojníckou pištoľou.*“

Autor chce vyvolať dojem, že mu záleží na pravde, no jeho hra na odbornosť a nestrannosť je tak trochu kamuflážou – spochybňuje totiž takmer všetko, čo sa na kresťanskom učení spochybniť dá.

Podobne píše Joseph Ratzinger – Benedikt XVI. v knihe *Ježiš Nazaretský* (Trnava, Dobrá kniha, 2007), konštatujúc, že po celom rade oduševňujúcich kníh z minulosti sa objavili diela odvolávajúce sa na historicko-kritický výskum, ktoré stále rafinovanejšími spôsobmi znejasňovali Ježišovu osobu, vy-

tvárali divné predstavy o ňom a zneisťovali veriacich: „*Je len samozrejmé, že rekonštrukcie tohto Ježiša, ktorého bolo treba hľadať za tradíciami evanjelistov a ich prameňov, sa stávali čoraz rozporuplnejšími... Ako spoločný dôsledok všetkých týchto pokusov pretrval dojem, že o Ježišovi toho vlastne veľa nevieme a že jeho obraz až dodatočne vytvorila viera v jeho božstvo.*“ Ako J. Ratzinger zdôrazňuje, historicko-kritický výklad Písma nepostačuje a môže zavádzať, mal by byť preto spojený s kánonickou exegézou. Ježišovo pôsobenie sa dá pochopiť a prijať iba z hľadiska Božieho tajomstva.

POD KEPIENKOM PRAVDY

Kniha Humphreya Carpentera (1946 – 2005) sa radí k tým, čo sú zamerané na „*hľadanie historického Ježiša*“. Autor chce vyvolať dojem, že mu záleží na pravde, no jeho hra na odbornosť a nestrannosť je tak trochu kamuflážou – spochybňuje totiž takmer všetko, čo sa na kresťanskom učení spochybniť dá. Obhajuje to prísnosťou metódy, ale neraz jednoducho aj on podlieha pokušeniu tvrdiť, že ak si (prvotní) kresťania mohli niečo vymyslieť, tak si to aj vymysleli.

H. Carpenter píše, že pri skúmaní Ježišovho života si nemôžeme byť bezmála ničím istí, lebo nemáme dostatok spoľahlivých historických prameňov. Evanjeliá, tak ako ani ostatné biblické spisy, neberie ako hodnoverné dokumenty. Je toho naozaj málo, čo považuje za potvrdené. Ježiš vraj určite žil a zomrel na kríži, a určite sa volal Ježiš (na to má zaujímavý argument: toto meno bolo vtedy natoľko bežné, že by ho raná Cirkev nebola použila, ak by nebolo skutočne jeho). Nuž, neubr-

Humphrey Carpenter

nime sa irónii – teda aspoň čosi obstojí pred prísnyim pohľadom vedy!

Autor sa zjavne bojí nadprirodzeného, je podozrievavý a v bádateľskom zápale vyčiarkuje z evanjelií všetko to, čo sa mu zdá nepôvodné, nepravdepodobné, iracionálne – a z torza, ktoré mu zostáva, vytvára obraz „historického Ježiša“. Pritom sa, pravdaže, úplne vytráca duchovný rozmer života a pôsobenia zakladateľa kresťanstva, ako aj duchovný zmysel Písma.

Spôsob uvažovania dnešných kritikov možno ilustrovať touto príznačnou vetou (ide o verše Mk 8, 27–31): „Pro-rocký tón tejto pasáže vedie mnohých biblistov k pochybnostiam o jej pravosti.“ Skrátka, každý religiózny prvok sa a priori považuje za iluzórny.

POLOSLEPÝ POHĽAD

Treba však povedať, že v knihe nachádzame aj niekoľko dobrých postrehov a zaujímavých, podnetných myšlienok. Jej autor predsa len nepatrí k celkom zaslepeným kritikom. Napríklad poukazuje na vieroučné zacielenie evanjelií. Evanjelisti chceli zdôrazniť Ježišovu

veľkosť a výnimočnosť a aj Carpenter uznáva túto skutočnosť. Kladie otázku, ako si možno vysvetliť, že Ježiš natoľko zaujal, a pripúšťa, že sa dialo niečo mimoriadne, v istom zmysle zázračné, čo ľudí ohromilo.

V závere recenzovaného diela čítame: „Ježiš, napriek najrôznejšiemu prekrucovaniu jeho posolstva, ku ktorému po stáročia dochádzalo a dochádza, má aj naďalej mocný vplyv na naše myslenie. (...) Nebol len učiteľom morálky, a to sa táto kniha snažila zdôrazniť. Jeho prítťažnosť tkvela tak v jeho osobnej charizme, ako aj v jeho myšlienkach. Na poli mravného učenia však nemá vo svojej pôsobivosti seberovného.“

Dodajme, že z kresťanského hľadiska je Carpenterova monografia problematická. Veriaci čitateľ cíti, že autori obhajujúci pravdu viery, ktorú uchováva a ohlasuje Cirkev, stoja na pevnom základe, zatiaľ čo „spochybňovači“ blúdia trasoviskom.

JÁN MARŠÁLEK

**Humphrey Carpenter: Ježiš,
Praha, Odeon, 1994**

**Nesmiem si
zabudnúť
objednať
VOX**

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com

0918 472 420

Projekt *UMENIE DUCHA – Návrat súčasného umenia do chrámu* pokračuje aj v roku 2016

Kristus a Zachej

V jezuitskej Kaplnke Sedembolestnej Panny Márie v Piešťanoch pokračuje projekt pod názvom *UMENIE DUCHA – Návrat súčasného umenia do chrámu*. Vytvára priestor pre diela súčasného umenia, ktoré odzrkadľujú kresťanské posolstvo. Navracia ich do chrámu, kde kvalitné súčasné umenie, z rôznych dôvodov, často chýba.

Príbeh o Zachejovi rozpráva o mužovi, ktorý mal ako hlavný mýtnik, čiže vyberač daní, povest' nepoctivého človeka. Jedného dňa pocítil túžbu stretnúť sa s Ježišom. Keďže bol nízkeho veku, napriek svojmu spoločenskému postaveniu sa rozhodol vyliezť na strom, len aby ho uvidel. Ježiš si ho všimol, ocenil jeho odvahu a prihovoral sa mu: „Zachej, pod' rýchlo dolu, lebo dnes musím zostať v tvojom dome!“ (Lk 19, 5). Zacheja stretnutie s Ježišom premenilo a priviedlo k pravdivému obrazu o sebe. Následne napravil aj svoje predošlé zlé skutky: nepoctivo nadobudnutý majetok vrátil dvojnásobne.

Jeho premene však predchádzal proces hľadania, ktorý ho priviedol k tomu, že neostal v túžbe po uzdravení a naplnení svojho života pasívny, ale bol ochotný dokonca sa aj spoločensky znemožniť, aby v pokore a aktívne reagoval na svoju túžbu po Ježišovi.

Biblický príbeh je aj príbehom o nás, o našej otvorenosti Božiemu pozvaniu k zmene a aktívnej odpovedi. Aj keby sme tým mali vybočiť zo zabehnutých kol'ají každodenného života. Rovnako nás však pozýva, zvlášť počas jubilejného Roka milosrdenstva, k skutkom

duchovného milosrdenstva, čiže aby sme odpúšťali tým, čo ubližujú, a modlili sa za nich, aby sme verili v možnosť zmeny u druhých a neboli sme ako tí, čo Zacheja za jeho skutky odsudzovali a neverili, že by sa človek ako on mohol niekedy zmeniť. Bohu však nič nie je nemožné a dokáže premeniť srdce aj toho najväčšieho hriešnika vrátane nás.

Príbeh o Zachejovi sa objavuje aj v dejinách umenia, aj keď nie veľmi často. JOZEF VYDRNÁK k nemu pristupuje z vlastného uhla pohľadu: využíva podobný princíp, aký bol vlastný stredovekému umeniu a celý príbeh vtisnáva do jediného obrazu: môžeme z neho „prečítať“ Zachejovu minulosť symbolizovanú mešcami lemujúcimi jeho cestu domov a naznačujúcimi budúcu premenu, ktorú mu prinesie stretnutie s Ježišom. Významové aj kompozičné ťažisko je však v Ježišovom geste ruky, ktoré môžeme interpretovať ako pozdrav, zavolanie, ale aj ako požehnanie. Ježiš ukazuje, že Zachej je pre neho osobitne dôležitý ako každý z nás. Prítomní sú aj ľudia, ktorí celú udalosť vnímajú s nedôverou. Postavy sú zobrazené v grafickej skratke, načrtnuté čiernymi líniami, čo obrazu dodáva dynamiku a umož-

ňuje živé, reportážne zachytenie celej scény.

„Každý človek je počas svojho života pokúšaný rôznymi túžbami či démonmi. Často dobrovoľne spadne do ich sietí. Spútaný však postupne začne pociťovať neudržateľnosť daného stavu. Ako Zachej si uvedomuje, že tou správnou cestou je Kristus. Preto sa potajomky pozerá na Krista z koruny figovníka, no súčasne sa obáva o svoje postavenie. Kristus jeho prostredníctvom dáva príklad aj dnešným Zachejom, že existuje riešenie cez vieru v Božie milosrdenstvo. To je i posolstvo môjho obrazu. Olejomalba vznikla ako jedno z diel sympózia *ORA ET ARS SKALKKA 2014*,“ povedal o svojom diele J. Vydrnák.

P. LEOPOLD SLANINKA, SJ

**Objednajte si
dvojtyždenník o náboženstve a kultúre**

VOX

**Celý ročník
si môžete objednať
kedykoľvek v priebehu roka.**

**Ročné predplatné je 10 eur,
polročné 6 eur.**

**Do správy pre prijímateľa kvôli identifikácii platby
uved'te
priezvisko a adresu**

VOX

**Dvojtyždenník o náboženstve
a kultúre**

Vydáva Rada KBS pre vedu, vzdelanie
a kultúru

Adresa redakcie: Dvojkrížna 4,
821 06 Bratislava
ISSN 1339-3634

Vychádza dvojtyždenne v pdf podobe.
Cirkevný cenzor: ThLic. Zdeno Pupík, PhD

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikrýl
tel. +421 915 793 811,
e-mail: vox@prikril.sk,
prikril62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať
e-mailom alebo telefonicky:
vox.zdruzenie@gmail.com
+421 915 793 811

Číslo bankového konta:
SK03 0200 0000 0035 0204 0751